

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Державну прикордонну службу України

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 27, ст.208)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 965-IV від 19.06.2003](#), ВВР, 2003, № 45, ст.357

[№ 2505-IV від 25.03.2005](#), ВВР, 2005, № 17, № 18-19, ст.267

[№ 3200-IV від 15.12.2005](#), ВВР, 2006, № 14, ст.116

[№ 328-V від 03.11.2006](#), ВВР, 2006, № 51, ст.519

[№ 489-V від 19.12.2006](#), ВВР, 2007, № 7-8, ст.66

[№ 1014-V від 11.05.2007](#), ВВР, 2007, № 33, ст.442

[№ 107-VI від 28.12.2007](#), ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року

[№ 289-VI від 20.05.2008](#), ВВР, 2008, № 26, ст.243}

{Додатково див. Рішення Конституційного Суду

[№ 10-рп/2008 від 22.05.2008](#)}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

[№ 586-VI від 24.09.2008](#), ВВР, 2009, № 10-11, ст.137

[№ 884-VI від 15.01.2009](#), ВВР, 2009, № 24, ст.298

[№ 1710-VI від 05.11.2009](#), ВВР, 2010, № 6, ст.46

[№ 2947-VI від 13.01.2011](#), ВВР, 2011, № 32, ст.316

[№ 3460-VI від 02.06.2011](#), ВВР, 2011, № 51, ст.577

[№ 4652-VI від 13.04.2012](#), ВВР, 2013, № 21, ст.208

[№ 4711-VI від 17.05.2012](#), ВВР, 2013, № 14, ст.89

[№ 5040-VI від 04.07.2012](#), ВВР, 2013, № 25, ст.246

[№ 5290-VI від 18.09.2012](#), ВВР, 2013, № 41, ст.549

[№ 5453-VI від 16.10.2012](#), ВВР, 2013, № 47, ст.657

[№ 5459-VI від 16.10.2012](#), ВВР, 2013, № 48, ст.682

[№ 224-VII від 14.05.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст.132

[№ 245-VII від 16.05.2013](#), ВВР, 2014, № 12, ст.178

[№ 406-VII від 04.07.2013](#), ВВР, 2014, № 20-21, ст.712

[№ 1207-VII від 15.04.2014](#), ВВР, 2014, № 26, ст.892

[№ 1313-VII від 05.06.2014](#), ВВР, 2014, № 29, ст.946

[№ 306-VIII від 09.04.2015](#), ВВР, 2015, № 24, ст.183

[№ 567-VIII від 01.07.2015](#), ВВР, 2015, № 35, ст.339

[№ 580-VIII від 02.07.2015](#), ВВР, 2015, № 40-41, ст.379

[№ 901-VIII від 23.12.2015](#), ВВР, 2016, № 4, ст.44

[№ 1975-VIII від 23.03.2017](#), ВВР, 2017, № 14, ст.159

[№ 2234-VIII від 07.12.2017](#), ВВР, 2018, № 6-7, ст.40

[№ 2293-VIII від 27.02.2018](#), ВВР, 2018, № 19, ст.180

[№ 2530-VIII від 06.09.2018](#), ВВР, 2018, № 41, ст.320

[№ 2612-VIII від 08.11.2018](#), ВВР, 2018, № 48, ст.380

[№ 2641-VIII від 06.12.2018](#), ВВР, 2019, № 3, ст.20

[№ 113-IX від 19.09.2019](#), ВВР, 2019, № 42, ст.238

[№ 324-IX від 03.12.2019](#), ВВР, 2020, № 11, ст.63

[№ 440-IX від 14.01.2020](#), ВВР, 2020, № 28, ст.188

[№ 524-IX від 04.03.2020](#), ВВР, 2020, № 38, ст.279

[№ 912-IX від 17.09.2020](#)

[№ 1052-IX від 03.12.2020](#), ВВР, 2021, № 6, ст.45

[№ 1150-IX від 28.01.2021](#), ВВР, 2021, № 23, ст.197

[№ 1357-IX від 30.03.2021](#), ВВР, 2021, № 29, ст.234

[№ 1664-IX від 15.07.2021](#), ВВР, 2021, № 40, ст.334

[№ 1897-IX від 18.11.2021](#), ВВР, 2023, № 5, ст.14

[№ 2133-IX від 15.03.2022](#)

[№ 2813-IX від 01.12.2022](#), ВВР, 2023, № 29, ст.109

[№ 2952-IX від 24.02.2023](#), ВВР, 2023, № 61, ст.199

[№ 3022-IX від 10.04.2023](#), ВВР, 2023, № 65, ст.225

[№ 3656-IX від 24.04.2024](#)}

{У тексті Закону слова "спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах охорони державного кордону" в усіх відмінках замінено словами "центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону" у відповідному відмінку згідно із Законом [№ 5459-VI від 16.10.2012](#)}

{У тексті Закону слова "митні органи України" та "митні органи" в усіх відмінках замінено словами "органи доходів і зборів" у відповідному відмінку згідно із Законом [№ 406-VII від 04.07.2013](#)}

{У тексті Закону слова "органи доходів і зборів" в усіх відмінках замінено словами "митні органи" у відповідному відмінку згідно із Законом [№ 440-IX від 14.01.2020](#)}

{У тексті Закону слова "громадська організація" у всіх відмінках і числах замінено словами "громадське об'єднання" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом [№ 1664-IX від 15.07.2021](#)}

Цей Закон відповідно до [Конституції України](#) визначає правові основи організації та діяльності Державної прикордонної служби України, її загальну структуру, чисельність, функції та повноваження.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Державної прикордонної служби України

На Державну прикордонну службу України покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні.

{Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

Стаття 2. Основні функції Державної прикордонної служби України

Основними функціями Державної прикордонної служби України є:

охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму;

здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення;

{Абзац третій частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1710-VI від 05.11.2009](#), [№ 1207-VII від 15.04.2014](#)}

охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій;

ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України згідно із законами України "[Про розвідувальні органи України](#)" та "[Про оперативно-розшукову діяльність](#)";

участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів;

участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом;

{Частину першу статті 2 доповнено новим абзацом згідно із Законом [№ 1313-VII від 05.06.2014](#); в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у [Законі України](#) "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб";

охорона закордонних дипломатичних установ України;

координація у мирний час діяльності утворених відповідно до законів України військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України, відповідно до [частини третьої](#) статті 2 Закону України "Про державний кордон України";

{Абзац частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

координація діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України, пропуску до/з тимчасово окупованої території України або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах

пропуску через державний кордон України та в контрольних пунктах в'їзду-виїзду.

{Частина першу статті 2 доповнено абзацом одинадцятим згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Виконання зазначених у частині першій цієї статті функцій є оперативно-службовою діяльністю Державної прикордонної служби України.

Стаття 3. Основні принципи діяльності Державної прикордонної служби України

Основними принципами діяльності Державної прикордонної служби України є:

законність;

повага і дотримання прав та свобод людини та громадянина;

позапартійність;

безперервність;

поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності;

єдиноначальність; колегіальність при розробці важливих рішень;

взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими об'єднаннями при здійсненні покладених на Державну прикордонну службу України завдань;

відкритість для демократичного цивільного контролю.

Стаття 4. Правова основа діяльності Державної прикордонної служби України

Правовою основою діяльності Державної прикордонної служби України є [Конституція України](#), [Закон України](#) "Про державний кордон України", цей Закон, інші закони України, видані на їх виконання акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 5. Діяльність Державної прикордонної служби України і забезпечення прав людини

Діяльність Державної прикордонної служби України провадиться на основі дотримання прав і свобод людини і громадянина. Органи, військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані поважати гідність людини, виявляти до неї гуманне ставлення.

Неправомірне обмеження прав і свобод людини неприпустиме і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Розділ II

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 6. Загальна структура та чисельність Державної прикордонної служби України

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

Морська охорона, яка складається із загонів морської охорони;

органи охорони державного кордону - прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти, авіаційні частини;

розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Загальна чисельність Державної прикордонної служби України становить 60000 осіб, у тому числі 52000 військовослужбовців. В особливий період загальна чисельність Державної прикордонної служби України збільшується на кількість особового складу, призваного на військову службу на виконання указів Президента України про мобілізацію, затверджених законами України.

{Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 306-VIII від 09.04.2015](#); в редакції Закону [№ 2133-IX від 15.03.2022](#)}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органи охорони державного кордону та інші органи, зазначені у частині першій цієї статті, є юридичними особами, мають печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, інші печатки і штампи, рахунки в банках, у тому числі в іноземній валюті.

У системі Державної прикордонної служби України є також навчальні заклади, науково-дослідні установи, підрозділи спеціального призначення та органи забезпечення.

Стаття 7. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, здійснює управління Державною прикордонною службою України, бере участь у розробленні та реалізації загальних принципів правового оформлення і забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

{Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5459-VI від 16.10.2012](#)}

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України, розробляє пропозиції, спрямовані на його вдосконалення, і в установленому порядку вносить їх на розгляд Президента України або Кабінету Міністрів України.

З метою ефективного виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, утворюються територіальні органи - регіональні управління.

Положення про регіональні управління затверджується Головою Державної прикордонної служби України.

Начальники регіональних управлінь призначаються на посади Головою Державної прикордонної служби України.

Стаття 8. Голова Державної прикордонної служби України

Керівництво Державною прикордонною службою України та діяльністю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, здійснює Голова Державної прикордонної служби України. Голова Державної прикордонної служби України несе персональну відповідальність за виконання завдань, покладених на Державну прикордонну службу України.

Голову Державної прикордонної служби України призначає на посаду Президент України за поданням Прем'єр-міністра України та припиняє його повноваження на цій посаді. Голова Державної прикордонної служби України має заступників, які призначаються Президентом України за поданням Голови Державної прикордонної служби України.

Стаття 9. Морська охорона

Морська охорона Державної прикордонної служби України здійснює: охорону державного кордону на морі, річках, озерах та інших водоймах; контроль за плаванням і перебуванням українських та іноземних невійськових суден і військових кораблів у прилеглий зоні, територіальному морі та внутрішніх водах України, заходженням іноземних невійськових суден і військових кораблів у внутрішні води і порти України та перебуванням у них; охорону суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у цих зонах інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій; участь в операціях з пошуку та рятування суден (кораблів) і людей, які зазнали лиха на морі; припинення у взаємодії з відповідними військовими частинами та підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України.

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Під час дії воєнного стану загони морської охорони у встановленому законом порядку можуть залучатися відповідними органами військового управління Збройних Сил України до ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту, відсічі збройній агресії проти України.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

До складу загону морської охорони можуть входити дивізіони, групи, кораблі, катери, судна забезпечення та інші підрозділи.

{Частина третя статті 9 в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Стаття 10. [Органи охорони державного кордону Державної прикордонної служби України](#)

Органи охорони державного кордону безпосередньо виконують поставлені перед Державною прикордонною службою України завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону України.

Прикордонний загін є основною оперативно-службовою ланкою Державної прикордонної служби України, на яку покладаються охорона певної ділянки державного кордону самостійно чи у взаємодії з іншими органами охорони державного кордону та Морською охороною, забезпечення дотримання

режиму державного кордону і прикордонного режиму, здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, охорона та захист пунктів пропуску через державний кордон України, припинення у взаємодії з відповідними військовими частинами та підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, відповідними правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України. Під час дії воєнного стану прикордонні загони у встановленому законом порядку можуть залучатися відповідними органами військового управління Збройних Сил України до ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту, відсічі збройній агресії проти України.

{Частина друга статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1710-VI від 05.11.2009](#), [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

До складу прикордонного загону можуть входити прикордонні комендатури, відділи прикордонної служби, прикордонні застави, контрольно-пропускні пункти, відділення прикордонного контролю, відділення інспекторів прикордонної служби та інші підрозділи.

{Частина третя статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1014-V від 11.05.2007](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Окремий контрольно-пропускний пункт є оперативно-службовою ланкою Державної прикордонної служби України, на яку покладається здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів.

{Частина четверта статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

До складу окремого контрольно-пропускного пункту можуть входити інші підпорядковані йому контрольно-пропускні пункти, відділи прикордонної служби, відділення прикордонного контролю і контролерські пости.

{Частина п'ята статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Авіаційна частина є оперативно-службовою ланкою Державної прикордонної служби України, на яку покладаються охорона державного кордону у взаємодії з іншими органами охорони державного кордону і Морської охорони, забезпечення дотримання режиму державного кордону і прикордонного режиму, а також здійснення охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

До складу авіаційної частини входять авіаційні ланки.

{Частина сьома статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Стаття 11. Розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону

Розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, організовує свою діяльність відповідно до [Закону України](#) "Про розвідку".

Організаційна структура та гранична чисельність розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, визначаються Президентом України в порядку, визначеному законом, і не входять до структури та чисельності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Керівника розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, призначає на посаду Президент України за поданням Голови Державної прикордонної служби України.

Повноваження міністра, через якого Кабінетом Міністрів України спрямовується та координується діяльність центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, не поширюються на питання організації діяльності розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

{Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3200-IV від 15.12.2005](#); в редакції Закону [№ 912-IX від 17.09.2020](#)}

Стаття 12. Підрозділи спеціального призначення

У складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органів охорони державного кордону функціонують підрозділи спеціального призначення - оперативного документування, оперативно-технічні, забезпечення внутрішньої безпеки та власної безпеки.

Діяльність підрозділів спеціального призначення Державної прикордонної служби України регулюється цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 13. Органи забезпечення

Органами забезпечення Державної прикордонної служби України є підприємства, установи, а також підрозділи технічного, матеріального, медичного та інших видів забезпечення її діяльності, які функціонують як самостійно, так і в складі відповідно центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його територіальних органів, Морської охорони, інших органів охорони державного кордону, навчальних закладів Державної прикордонної служби України.

Розділ III ОСОБОВИЙ СКЛАД ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 14. Особовий склад Державної прикордонної служби України

До особового складу Державної прикордонної служби України входять військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України.

Стосовно осіб, які претендують на службу в Державній прикордонній службі України, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому [Законом України "Про запобігання корупції"](#).

{Частина друга статті 14 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 1975-VIII від 23.03.2017](#)}

Особи, які претендують на службу в Державній прикордонній службі України, до призначення на відповідну посаду подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку та на умовах, що встановлені [Законом України "Про запобігання корупції"](#), та зобов'язані повідомити керівництву органу чи підрозділу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі чи підрозділі близьких їм осіб.

{Частина третя статті 14 із змінами, внесеними згідно із [Законами № 1975-VIII від 23.03.2017](#), [№ 524-IX від 04.03.2020](#)}

На службу в Державній прикордонній службі України не може бути прийнята особа, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої, або на яку протягом останнього року

накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

{Частина четверта статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 524-IX від 04.03.2020](#)}

Комплектування Державної прикордонної служби України військовослужбовцями і проходження ними військової служби здійснюються на підставі [Закону України](#) "Про військовий обов'язок і військову службу". Уповноважені посадові особи Державної прикордонної служби України попередньо вивчають склад призовників та здійснюють їх добір у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.

{Частина п'ята статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1357-IX від 30.03.2021](#)}

Трудові відносини працівників Державної прикордонної служби України регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами). Перелік посад працівників Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових повноважень можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, визначається Головою Державної прикордонної служби України.

На військовослужбовців Державної прикордонної служби України, крім військовослужбовців строкової служби, курсантів військових навчальних закладів, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки, поширюються інші вимоги та обмеження, встановлені [Законом України](#) "Про запобігання корупції".

{Частина сьома статті 14 в редакції Закону [№ 1975-VIII від 23.03.2017](#)}

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України, крім військовослужбовців строкової служби, курсантів військових навчальних закладів, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки, військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу, військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу, військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу, зобов'язані подавати щороку до 1 квітня декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку та на умовах, що встановлені [Законом України](#) "Про запобігання корупції".

{Частина восьма статті 14 в редакції Закону [№ 1975-VIII від 23.03.2017](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1357-IX від 30.03.2021](#)}

Звільнення від подання щорічної декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачених цією частиною, не поширюється на військовослужбовців, які проходять військову службу у підрозділах комплектування Державної прикордонної служби України.

{Частина статті 14 в редакції Закону [№ 1975-VIII від 23.03.2017](#)}

Посадові особи Державної прикордонної служби України (крім військовослужбовців), яких притягнуто до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення, звільняються з роботи у триденний строк з дня одержання органом Державної прикордонної служби України копії відповідного судового рішення. Військовослужбовці Державної прикордонної служби України, яких притягнуто до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення, підлягають звільненню із служби.

{Частина статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 224-VII від 14.05.2013](#), [№ 1975-VIII від 23.03.2017](#), [№ 524-IX від 04.03.2020](#)}

{Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1014-V від 11.05.2007](#); в редакції Закону [№ 4711-VI від 17.05.2012](#)}

Стаття 14-1. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані вживати заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених [Законом України "Про запобігання корупції"](#).

{Закон доповнено статтею 14-1 згідно із Законом [№ 4711-VI від 17.05.2012](#), із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1975-VIII від 23.03.2017](#), в редакції Закону [№ 524-IX від 04.03.2020](#)}

Стаття 15. Обмеження політичної діяльності в Державній прикордонній службі України

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України на період військової служби та роботи зупиняють членство в політичних партіях.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України можуть бути членами громадських об'єднань, статутні положення яких не

суперечать засадам діяльності Державної прикордонної служби України, і можуть брати участь у їх роботі у вільний від виконання службових обов'язків час.

Організація військовослужбовцями і працівниками Державної прикордонної служби України страйків та участь у їх проведенні не допускаються.

Стаття 16. Грошове забезпечення військовослужбовців та оплата праці працівників Державної прикордонної служби України

Умови грошового забезпечення військовослужбовців та оплати праці працівників Державної прикордонної служби України визначаються законодавством.

Стаття 17. Підготовка кадрів для Державної прикордонної служби України

Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації особового складу Державної прикордонної служби України проводяться у навчальних закладах Державної прикордонної служби України та в інших навчальних закладах.

Стаття 18. Зарахування військовослужбовців Державної прикордонної служби України у запас

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України, звільнені з військової служби, зараховуються в запас Збройних Сил України.

Розділ IV

ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 19. Обов'язки Державної прикордонної служби України

На Державну прикордонну службу України відповідно до визначених законом завдань покладаються:

- 1) припинення будь-яких спроб незаконної зміни проходження лінії державного кордону України;
- 2) припинення у взаємодії із Збройними Силами України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, відповідними правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України, у тому числі шляхом безпосереднього ведення бойових дій;

{Пункт 2 статті 19 в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

3) участь у взаємодії із Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями у ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту та відсічі збройній агресії проти України шляхом безпосереднього ведення бойових дій;

{Пункт 3 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

3-1) участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, протимінної діяльності, а також у заходах з відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України;

{Статтю 19 доповнено пунктом 3-1 згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

4) участь у виконанні заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного і надзвичайного стану;

5) організація запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, їх виявлення та припинення, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із законами;

{Пункт 5 статті 19 в редакції Закону [№ 4652-VI від 13.04.2012](#)}

б) здійснення прикордонного контролю і пропуску в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів в разі наявності належно оформлених документів після проходження ними митного та за потреби інших видів контролю, а також реєстрація іноземців та осіб без громадянства, які в установленому порядку прибувають в Україну, та їх паспортних документів у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, а також здійснення у визначеному законодавством України [порядку фіксації біометричних даних громадян України, іноземців та осіб без громадянства під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду](#);

{Пункт 6 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5453-VI від 16.10.2012](#) - зміна набирає чинності з початком функціонування національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства - див. [пункт 1](#) розділу II Закону [№ 5453-VI від](#)

16.10.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

6-1) здійснення у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України перевірки засобів автомобільного та залізничного транспорту, що в'їжджають в Україну, та вантажів, що ввозяться в Україну всіма видами транспорту, з використанням стаціонарних та/або переносних приладів радіаційного контролю з метою виявлення випадків перевищення допустимого рівня іонізуючого випромінювання;

{Статтю 19 доповнено пунктом 6-1 згідно із Законом [№ 2530-VIII від 06.09.2018](#)}

7) участь в укладанні міжнародних договорів України з прикордонних питань та з питань взаємних поїздок громадян, а також забезпечення їх виконання;

8) запобігання та недопущення перетинання державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів, постановами державного виконавця; розшук у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, а під час дії воєнного або надзвичайного стану - на блокпостах чи контрольних постах осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань; виконання в установленому порядку інших доручень правоохоронних та уповноважених законом державних органів, у тому числі доручень митних органів щодо інформування митних органів про факт наміру перетинання державного кордону України особами, стосовно яких митними органами було виявлено порушення митних правил;

{Пункт 8 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1710-VI від 05.11.2009](#), [№ 245-VII від 16.05.2013](#), [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 2234-VIII від 07.12.2017](#), [№ 2612-VIII від 08.11.2018](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

9) виявлення причин та умов, що призводять до порушень законодавства про державний кордон України, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;

10) здійснення розвідувальної, інформаційно-аналітичної, адміністративно-юрисдикційної та оперативно-розшукової діяльності, а також здійснення контррозвідувальних заходів в інтересах забезпечення охорони та захисту державного кордону України;

{Пункт 10 статті 19 в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

11) контроль за дотриманням прикордонного режиму;

12) прийняття заяв про визнання осіб біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, у порядку, визначеному [Законом України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту"](#);

{Пункт 12 статті 19 в редакції Закону [№ 5290-VI від 18.09.2012](#)}

13) встановлення за погодженням з митними органами та керівниками відповідних підприємств, на території яких розміщено пункти пропуску через державний кордон режиму у пунктах пропуску через державний кордон України, контроль за його додержанням;

{Пункт 13 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

13-1) встановлення режимних правил у контрольних пунктах в'їзду - виїзду;

{Статтю 19 доповнено пунктом 13-1 згідно із Законом [№ 1207-VII від 15.04.2014](#)}

14) контроль за дотриманням невійськовими суднами та військовими кораблями встановленого порядку плавання і перебування в територіальному морі та внутрішніх водах України;

15) прийняття у встановленому порядку рішень про примусове повернення в країну походження або третю країну іноземців та осіб без громадянства, затриманих за порушення законодавства України про державний кордон;

{Пункт 15 статті 19 в редакції Законів [№ 5453-VI від 16.10.2012](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

15-1) прийняття у встановленому порядку рішень про розміщення іноземців та осіб без громадянства у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України;

{Статтю 19 доповнено пунктом 15-1 згідно із Законом [№ 5453-VI від 16.10.2012](#); в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

15-2) прийняття та виконання рішень про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, затриманих під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України;

{Статтю 19 доповнено пунктом 15-2 згідно із Законом [№ 5453-VI від 16.10.2012](#); в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

16) здійснення самостійно або у взаємодії з органами Національної поліції і органами Служби безпеки України, центральним органом виконавчої влади,

що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, його територіальними органами чи територіальними підрозділами в межах контрольованих прикордонних районів контролю за дотриманням іноземцями та особами без громадянства, а також біженцями, особами, які потребують додаткового захисту, та особами, яким надано притулок в Україні, установлених правил перебування на її території;

{Пункт 16 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 5290-VI від 18.09.2012](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

17) охорона, конвоювання та тримання затриманих осіб і плавзасобів до моменту їх передачі органам прикордонної охорони або іншим уповноваженим органам суміжної держави, іншим правоохоронним органам України або суду;

18) [виконання відповідно до законодавства системи особливих заходів щодо захисту військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України від зазіхань на життя, здоров'я, честь, майно у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також їхніх близьких родичів;](#)

19) протидія і запобігання кримінальним та іншим правопорушенням особового складу Державної прикордонної служби України;

{Пункт 19 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 524-IX від 04.03.2020](#)}

20) участь у межах своєї компетенції у взаємодії з органами Служби безпеки України, органами Національної поліції та іншими правоохоронними органами у боротьбі з тероризмом і виконанні інших покладених на них завдань;

{Пункт 20 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 901-VIII від 23.12.2015](#)}

21) прикордонно-представницька робота та участь прикордонних представників у роботі спільних міжнародних комісій з розгляду прикордонних спорів, інцидентів, конфліктів;

22) здійснення самостійно або разом із спеціально уповноваженими на те органами виконавчої влади і посадовими особами контролю у районах несення служби за збереженням природних ресурсів і підводної культурної та археологічної спадщини, додержанням правил промислової та іншої діяльності, охороною довкілля;

{Пункт 22 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2947-VI від 13.01.2011](#)}

23) інформування відповідних державних органів та громадян про аварії, пожежі, катастрофи, стихійне лихо та інші надзвичайні події на державному кордоні України, у прикордонній смузі та в контрольованих прикордонних районах;

23-1) надання за запитом виконавчої дирекції Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, у [порядку](#), визначеному Кабінетом Міністрів України, відомостей, що зберігаються в інформаційних системах, у тому числі банках даних, стосовно осіб, які в період одержання допомоги по безробіттю перетинали державний кордон України або перебували за межами України;

{Статтю 19 доповнено пунктом 23-1 згідно із Законом [№ 884-VI від 15.01.2009](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5459-VI від 16.10.2012](#)}

23-2) надання центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, під час здійснення верифікації та моніторингу державних виплат у порядку та обсягах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, разом з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, відомостей стосовно реципієнтів, які перетинали державний кордон України або в'їжджали/виїжджали на тимчасово окуповану територію України через контрольні пункти в'їзду - виїзду;

{Статтю 19 доповнено пунктом 23-2 згідно із Законом [№ 324-IX від 03.12.2019](#)}

23-3) надання Бюро економічної безпеки України інформації, необхідної для реалізації його повноважень, визначених [Законом України](#) "Про Бюро економічної безпеки України";

{Статтю 19 доповнено пунктом 23-3 згідно із Законом [№ 1150-IX від 28.01.2021](#)}

24) охорона закордонних дипломатичних установ України;

24-1) охорона підводної культурної та археологічної спадщини;

{Статтю 19 доповнено пунктом 24-1 згідно із Законом [№ 2947-VI від 13.01.2011](#)}

25) участь у межах своєї компетенції у забезпеченні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у [Законі України](#) "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб";

26) взаємодія під час охорони державного кордону України з відповідними органами іноземних держав у порядку, який установлюється міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

27) забезпечення зберігання документів демаркації державного кордону України в установленому законодавством України порядку;

{Статтю 19 доповнено пунктом 27 згідно із Законом [№ 289-VI від 20.05.2008](#)}

28) забезпечення затриманим особам з моменту їх затримання права захищати себе особисто або користуватися правничою допомогою захисника;

{Статтю 19 доповнено пунктом 28 згідно із Законом [№ 3460-VI від 02.06.2011](#); в редакції Закону [№ 3022-IX від 10.04.2023](#)}

29) інформування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центру з надання безоплатної правничої допомоги про кожний випадок затримання осіб згідно з дорученням уповноважених державних органів України та адміністративного затримання осіб, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника;

{Статтю 19 доповнено пунктом 29 згідно із Законом [№ 3460-VI від 02.06.2011](#); в редакції Закону [№ 3022-IX від 10.04.2023](#)}

30) надання до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів необхідних для забезпечення ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів відомостей, що зберігаються в інформаційних системах, у тому числі банках даних, в обсягах даних, зазначених у [статтях 7, 14](#) Закону України "Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

{Статтю 19 доповнено пунктом 30 згідно із Законом [№ 1357-IX від 30.03.2021](#)}

Стаття 20. Права Державної прикордонної служби України

Органам, підрозділам, військовослужбовцям, а також працівникам Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових обов'язків можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, для виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань надається право:

1) розташовувати прикордонні наряди, пересуватися під час виконання службових обов'язків на будь-яких ділянках місцевості, перебувати на земельних ділянках, у житлових та інших приміщеннях громадян за їх згодою або без їх згоди у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, з повідомленням про це протягом двадцяти чотирьох годин прокурора, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності з повідомленням про це їх адміністрації;

2) відповідно до законів та інших нормативно-правових актів виключно в інтересах кримінального судочинства, міжнародного співробітництва в боротьбі з організованою злочинністю, а також з метою забезпечення національної безпеки України здійснювати контрольований (під оперативним контролем) пропуск через державний кордон України осіб у пунктах пропуску або поза ними. Рішення на такий пропуск приймає Голова Державної прикордонної служби України;

3) перевіряти в осіб, які прямують через державний кордон України, документи на право в'їзду в Україну або виїзду з України, робити в них відповідні відмітки і у випадках, передбачених законодавством, тимчасово їх затримувати або вилучати;

4) шляхом опитування осіб з'ясовувати підстави перетинання державного кордону України, в'їзду на тимчасово окуповану територію або виїзду з неї, не пропускати через державний кордон України, на тимчасово окуповану територію або з неї осіб без дійсних документів на право перетинання кордону або для в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї, осіб, які надали завідомо неправдиві відомості під час одержання зазначених документів, осіб, яким Державною прикордонною службою України за порушення законодавства з прикордонних питань та про правовий статус іноземців чи за мотивованим письмовим рішенням суду та правоохоронних органів або постановою державного виконавця не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежено право виїзду з України; робити в документах зазначених осіб відповідні відмітки, у тому числі з визначенням триденного строку транзитного проїзду через територію України;

{Пункт 4 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#); в редакції Закону [№ 1207-VII від 15.04.2014](#); із

змiнами, внесеними згiдно iз Законами [№ 2234-VIII вiд 07.12.2017](#), [№ 2813-IX вiд 01.12.2022](#)}

5) вiдповiдно до законодавства приймати рiшення щодо надання дозволу на перетинання державного кордону у спрощеному порядку;

6) самостiйно, а в разi перебування транспортних засобiв, товарiв та iнших предметiв, що перемiщуються через державний кордон України, пiд митним контролем - разом з митними органами проводити вiдповiдно до законодавства огляд, у разi потреби - i супроводження зазначених транспортних засобiв, товарiв та предметiв;

7) здiйснювати згiдно з дорученнями правоохоронних органiв України затримання в пунктах пропуску осiб, якi прямують через державний кордон України, осiб, якi прямують через контрольнi пункти в'їзду - виїзду та розшукуються за пiдозрою у вчиненнi злочину, переховуються вiд органiв досудового розслiдування та суду, ухиляються вiд вiдбуття кримiнального покарання та в iнших випадках, передбачених законодавством України;

{Пункт 7 частини першої статтi 20 iз змiнами, внесеними згiдно iз Законами [№ 245-VII вiд 16.05.2013](#), [№ 1207-VII вiд 15.04.2014](#)}

8) надавати за згодою митних органiв та компетентних органiв сумiжних держав дозвiл на перетинання особами державного кордону України осiб, перемiщення транспортних засобiв, вантажiв поза пунктами пропуску через державний кордон України за наявностi невидкладних обставин, пов'язаних з лiквiдацiєю надзвичайних ситуацiй техногенного та природного характеру i iх наслiдкiв, загрози людському життю та за вiдсутностi загрози нацiональнiй безпецi України;

{Пункт 8 частини першої статтi 20 iз змiнами, внесеними згiдно iз Законами [№ 1710-VI вiд 05.11.2009](#), [№ 1710-VI вiд 05.11.2009](#)}

9) за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалiзує державну митну полiтику, центральним органом виконавчої влади, що реалiзує державну полiтику у сферi авiацiйного транспорту, та Мiнiстерством оборони України надавати дозвiл щодо вильоту i посадки повiтряних суден з аеропортiв (аеродромiв), у яких вiдсутнi пункти пропуску через державний кордон України;

{Пункт 9 частини першої статтi 20 iз змiнами, внесеними згiдно iз Законами [№ 5459-VI вiд 16.10.2012](#), [№ 406-VII вiд 04.07.2013](#), [№ 440-IX вiд 14.01.2020](#)}

10) створювати i використовувати в iнтересах розвiдки, контррозвiдувального забезпечення охорони державного кордону України,

оперативно-розшукової діяльності, участі у боротьбі з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції інформаційні системи, у тому числі банки даних щодо осіб, які перетнули державний кордон України, осіб, які вчинили правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежується право виїзду з України, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та в інших випадках, передбачених законами України;

11) визначати разом із заінтересованими підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності місця і тривалість зупинок (стоянок) транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів та вантажів у пунктах пропуску через державний кордон України або здійснюють відповідні перевезення через контрольні пункти в'їзду - виїзду;

{Пункт 11 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1207-VII від 15.04.2014](#)}

12) вимагати від фізичних осіб припинення правопорушень і дій, що перешкоджають здійсненню повноважень Державної прикордонної служби України;

13) у випадках та в порядку, передбачених законами України, розглядати справи про правопорушення, накладати стягнення або передавати матеріали про правопорушення на розгляд інших уповноважених органів виконавчої влади або судів;

14) здійснювати адміністративне затримання осіб на підставах і на строки, визначені законами, у тому числі іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перетнули державний кордон України, стосовно яких прийнято в установленому порядку рішення про передачу їх прикордонним органам суміжної держави, на час, необхідний для такої передачі;

15) здійснювати на підставах та в порядку, встановлених законодавством, візуальний огляд осіб, речей, товарів (вантажів), транспортних засобів (поверхнева перевірка), а так само особистий огляд затриманих осіб та огляд і, в разі потреби, вилучення речей, що можуть бути речовими доказами або заподіяти шкоду життю і здоров'ю людини;

{Пункт 15 частини першої статті 20 в редакції Закону [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

16) тримати осіб, затриманих в адміністративному порядку, в спеціально обладнаних для цих цілей приміщеннях;

17) проводити відповідно до закону [судову експертизу](#) документів, які згідно із законодавством використовуються під час перетинання державного кордону України;

{Пункт 17 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

18) відповідно до своєї компетенції обмежувати або тимчасово забороняти у випадках, які спричиняються обставинами, пов'язаними із забезпеченням охорони державного кордону України, та проведенням навчань і бойових стрільб, виконання різних робіт, переміщення транспортних засобів, плавзасобів і доступ осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти у прикордонній смузі, контрольованих прикордонних районах, за винятком робіт на будовах, що виконуються відповідно до міжнародних договорів, та на будовах державного значення і робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків стихійного лиха та осередків особливо небезпечних інфекційних захворювань;

19) здійснювати автоматизований обмін інформацією про транспортні засоби, що перетнули державний кордон України, з територіальними органами Міністерства внутрішніх справ України. Зупиняти та оглядати в межах прикордонної смуги, контрольованих прикордонних районів самостійно, а за їх межами - разом з відповідними підрозділами Національної поліції транспортні засоби, а також перевіряти документи, що посвідчують особу водія та пасажирів, наявність поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката "Зелена картка"), а також здійснювати контроль за сплатою сум накладених стягнень за вчинені адміністративні правопорушення, розгляд справ про які законом віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України. При цьому вантаж, який перевозиться транспортними засобами під митним контролем, підлягає такому оглядові тільки разом з митними органами;

{Пункт 19 частини першої статті 20 в редакції Закону [№ 586-VI від 24.09.2008](#); із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 5459-VI від 16.10.2012](#), [№ 406-VII від 04.07.2013](#), [№ 901-VIII від 23.12.2015](#), [№ 2293-VIII від 27.02.2018](#)}

20) використовувати у порядку, встановленому законодавством, водний і повітряний простір України, морські та річкові порти, аеропорти та аеродроми (посадкові майданчики), розташовані на території України, незалежно від їх відомчої належності і призначення, одержувати навігаційну, метеорологічну, гідрографічну та іншу інформацію, необхідну для забезпечення польотів і кораблеводіння;

21) у встановленому законодавством порядку виконувати польоти на літальних апаратах Державної прикордонної служби України на повітряних трасах, за маршрутами поза трасами, а також за встановленими маршрутами у прикордонній смузі, контрольованих прикордонних районах та виключній (морській) економічній зоні України;

22) здійснювати водолазні роботи та плавання на кораблях, катерах, суднах забезпечення по всій акваторії внутрішніх вод, територіального моря, прилеглої зони і виключної (морської) економічної зони України, підходити до берега, будь-яких причалів (пристаней) і здійснювати висадку на них особового складу Державної прикордонної служби України;

{Пункт 22 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

23) надавати дозвіл на заходження іноземних військових кораблів у внутрішні води, на рейди та в порти України, у тому числі відповідно до прийнятих у встановленому порядку рішень про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України, схвалених Верховною Радою України;

24) проводити в установленому [порядку](#) огляд українських та іноземних невійськових суден, що допустили порушення законодавства під час плавання і перебування в прилеглої зоні, територіальному морі, внутрішніх водах, а також під час стоянки суден у портах України, супроводжувати їх кораблями та катерами Державної прикордонної служби України в порти або за межі територіальних вод України;

{Пункт 24 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

25) зупиняти та оглядати в установленому порядку судна і плавзасоби, що ведуть промисел риби та інших водних живих ресурсів, здійснюють пошук, дослідження та операції, пов'язані з таким промислом, виконують інші роботи у виключній (морській) економічній зоні України, прилеглої зоні та територіальному морі; перевіряти документи на ведення рибного промислу та виконання інших робіт;

{Пункт 25 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

26) зупиняти або припиняти рибний промисел, морські наукові дослідження, інші роботи у територіальному морі, прилеглої зоні, виключній (морській) економічній зоні та внутрішніх водах України в разі відсутності відповідного дозволу (погодження) або порушення правил їх проведення, установлених законодавством;

{Пункт 26 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

26-1) зупиняти та оглядати в установленому порядку судна і плавзасоби, що знаходяться в зоні охорони підводної культурної та археологічної спадщини, перевіряти документи (дозволи), що підтверджують право на перебування в охоронюваній зоні та (чи) проведення наукових археологічних досліджень;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 26-1 згідно із Законом [№ 2947-VI від 13.01.2011](#)}

27) відвідувати, оглядати та перебувати на штучних островах, в установках і спорудах, що знаходяться у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх водах України, а також перевіряти документи, які посвідчують право на проведення робіт, спорудження штучних островів, установок, споруд і встановлення зон безпеки навколо них;

28) затримувати судна, що допускають порушення законодавства про виключну (морську) економічну зону України, прилеглу зону України або норм міжнародного права, і доставляти їх в один з відкритих для заходження іноземних невійськових суден портів України;

{Пункт 28 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

29) тимчасово обмежувати мореплавство та забороняти вихід у море українських невійськових суден і плавзасобів незалежно від форми власності, які допустили порушення встановленого порядку плавання і перебування у прилеглий зоні, територіальному морі та внутрішніх водах України;

{Пункт 29 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#)}

30) забороняти сходження на берег і перебування на березі членів екіпажів іноземних невійськових суден та інших осіб, що перебувають на них і допустили правопорушення під час плавання та перебування в територіальному морі, внутрішніх водах, а також під час стоянки суден у портах України;

31) здійснювати розвідувальні, контррозвідувальні та оперативно-розшукові заходи згідно із законами України;

32) здійснювати за домовленістю з авіаперевізниками в іноземних аеропортах попередню перевірку правових підстав для в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства;

33) у взаємодії з митними органами та іншими державними органами здійснювати заходи щодо недопущення незаконного переміщення через державний кордон України вантажів, стосовно яких законодавством встановлено заборони і обмеження, вилучати такі вантажі в разі здійснення спроби переміщення їх через державний кордон України або самостійно в ході проведення оперативно-розшукових заходів та передавати їх за призначенням у встановленому порядку;

{Пункт 33 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1710-VI від 05.11.2009](#), [№ 406-VII від 04.07.2013](#)}

34) запрошувати осіб до підрозділів Державної прикордонної служби України для з'ясування обставин незаконного перетинання державного кордону України, порушення режиму державного кордону, прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України, контрольних пунктах в'їзду - виїзду, порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї, а також інших правопорушень, розгляд справ про які законом віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України. У разі потреби з'ясування обставин зазначених порушень може здійснюватися і в інших місцях;

{Пункт 34 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 2293-VIII від 27.02.2018](#)}

35) на підставах, передбачених законами, скорочувати строк перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, затриманих у межах контрольованих прикордонних районів;

36) користуватися на договірних засадах службовими приміщеннями підприємств, установ та організацій усіх форм власності, військових частин військових формувань, а також житловими та іншими приміщеннями громадян;

37) використовувати у встановленому порядку транспортні засоби, плавзасоби громадян, підприємств, установ та організацій усіх форм власності (крім транспортних засобів, плавзасобів дипломатичних та інших представництв іноземних держав та організацій) для проїзду до місця незаконного перетинання державного кордону України, припинення злочину, доставки до лікувальних закладів осіб, що потребують термінової медичної допомоги, з наступним відшкодуванням витрат і збитків цим громадянам, підприємствам, установам та організаціям згідно із законодавством;

38) використовувати засоби електричного зв'язку центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності під час припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України, відбиття

вторгнення на територію України збройних формувань, ліквідації диверсійно-розвідувальних груп, а також в інших випадках на умовах, погоджених у встановленому порядку, з наступним відшкодуванням пов'язаних з цим витрат згідно із законодавством;

39) подавати органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування обов'язкові для розгляду пропозиції щодо припинення порушень законодавства з питань охорони державного кордону України та усунення передумов до їх вчинення;

40) одержувати в установленому законом порядку за письмовими запитами керівників підрозділів з оперативно-розшукової роботи чи розвідувального органу відомості з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних, створюваних Верховним Судом, Офісом Генерального прокурора, Національним банком України, Антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами та органами місцевого самоврядування України;

{Пункт 40 частини першої статті 20 в редакції Закону [№ 965-IV від 19.06.2003](#); із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 113-IX від 19.09.2019](#), [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

41) матеріально і морально заохочувати осіб, які надають Державній прикордонній службі України допомогу у виконанні покладених на неї завдань;

42) співпрацювати відповідно до законодавства з іноземними дипломатичними і консульськими установами в питаннях, що належать до компетенції Державної прикордонної служби України і стосуються обмеження чи поновлення прав іноземців та осіб без громадянства;

43) взаємодіяти з питань охорони державного кордону України, протидії незаконній міграції, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, транскордонній злочинності, контрабандній діяльності з компетентними органами та військовими формуваннями іноземних держав, міжнародними організаціями в порядку і на засадах, установлених законодавством;

44) безоплатно користуватися всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі), у тому числі міським електричним транспортом, засобами залізничного, водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів, а також попутним транспортом за наявності службового посвідчення встановленого зразка;

{Пункт 44 частини першої статті 20 в редакції Закону [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

45) у порядку, передбаченому законодавством, одержувати і використовувати земельні ділянки для розміщення стаціонарних технічних засобів та інженерних споруд на державному кордоні України, розташування органів, підрозділів, навчальних закладів, підприємств, установ та організацій Державної прикордонної служби України, пунктів (місць) тимчасового тримання осіб, базування кораблів і катерів, авіаційних підрозділів, стрільбищ і навчальних полів тощо;

46) у порядку, визначеному міжнародними договорами України, здійснювати спільний прикордонний контроль та інші заходи з охорони державного кордону на території суміжних держав;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 46 згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

47) закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах автоматичну фото- і відеотехніку та використовувати отриману з неї інформацію для запобігання, виявлення або фіксування правопорушень та забезпечення публічної безпеки і правопорядку в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, контрольних пунктах в'їзду-виїзду, а також у контрольованих прикордонних районах та у межах виключної (морської) економічної зони України;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 47 згідно із Законом [№ 2293-VIII від 27.02.2018](#)}

48) у межах повноважень, визначених цим Законом, законами України ["Про державний кордон України"](#), ["Про виключну \(морську\) економічну зону України"](#), ["Про прикордонний контроль"](#), ["Про прилеглу зону України"](#), використовувати і застосовувати заходи примусу (фізичний вплив, спеціальні засоби, вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку, зброю кораблів, катерів та суден забезпечення, озброєння повітряних суден) в порядку та на підставах, передбачених цим Законом, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 48 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

49) використовувати та застосовувати з метою забезпечення захисту та охорони державного кордону України засоби візуального і технічного спостереження та фіксації, технічні засоби прикордонного контролю, світлотехнічні та сигналізаційні засоби, спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото- і відеоінформації, у

тому числі для встановлення осіб та номерних знаків транспортних засобів, інші технічні засоби охорони державного кордону, а також інженерні боєприпаси, споруди і загородження;

{Частина першу статті 20 доповнено пунктом 49 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

50) тимчасово припиняти прикордонний контроль, розблокувати та/або припиняти протиправні дії у разі заблокування пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, військових містечок, підрозділів та органів управління Державної прикордонної служби України.

{Частина першу статті 20 доповнено пунктом 50 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

У випадках, передбачених законом, посадові та службові особи Державної прикордонної служби України здійснюють також і інші повноваження.

Стаття 21. Умови і межі використання та застосування заходів примусу особовим складом Державної прикордонної служби України

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України під час виконання повноважень, визначених цим Законом, законами України ["Про державний кордон України"](#), ["Про виключну \(морську\) економічну зону України"](#), ["Про прикордонний контроль"](#), ["Про прилеглу зону України"](#), статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами, уповноважені використовувати та застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив;
- 2) спеціальні засоби;
- 3) вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку;
- 4) зброю кораблів, катерів та суден забезпечення;
- 5) озброєння повітряних суден.

Вид заходів примусу та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила або вчиняє правопорушення.

Не є заходом примусу використання засобів індивідуального захисту (шоломів, бронезилетів та іншого спеціального екіпірування).

Обраний захід примусу має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Захід примусу є законним, якщо він передбачений законом. Застосування будь-яких інших заходів примусу, не передбачених законом, забороняється.

Захід примусу є необхідним, якщо для виконання повноважень військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України застосування іншого заходу примусу є неможливим або застосування такого заходу примусу буде неефективним, а також у разі, якщо ризик заподіяння шкоди адресату заходу та/або іншим особам є мінімальним.

Захід примусу є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Захід примусу є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України.

Заборонено застосування заходів примусу до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку, осіб з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх осіб, крім випадків учинення такими особами групового та/або збройного нападу чи опору або якщо є безпосередня загроза життю чи здоров'ю військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України та/або іншої особи, якщо відбити такий напад, опір або усунути загрозу іншими способами і засобами неможливо.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані попередити особу про застосування заходів примусу та надати їй достатньо часу для виконання їхньої законної вимоги, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб або інші тяжкі наслідки.

У разі неможливості уникнути застосування заходу примусу такий захід примусу не повинен перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань, і має зводитися до мінімізації ризику заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи, яка вчинила правопорушення, а також життю і здоров'ю інших осіб.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані негайно зупинити застосування заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату, а також, за необхідності, мають надати домедичну допомогу та забезпечити надання медичної допомоги медичними працівниками особам, які зазнали фізичної шкоди внаслідок застосування заходів примусу.

Перевищення військовослужбовцями та працівниками Державної прикордонної служби України своїх повноважень під час використання та застосування заходів примусу тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні Державної прикордонної служби України, порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї військовослужбовцями та працівниками Державної прикордонної служби України встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

{Стаття 21 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 580-VIII від 02.07.2015](#), [№ 2641-VIII від 06.12.2018](#); в редакції Закону [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-1. Застосування фізичного впливу

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, у тому числі спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою), з метою припинення протиправних діянь (дій або бездіяльності) правопорушника.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право застосовувати фізичний вплив для:

- 1) забезпечення особистої безпеки та/або безпеки інших осіб;
- 2) припинення правопорушення;
- 3) затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані негайно повідомити (усно або письмово) свого начальника (керівника) про застосування фізичного впливу, а у разі якщо внаслідок застосування фізичного впливу особі було заподіяно тілесні ушкодження, каліцтво або смерть, начальник (керівник) повинен невідкладно письмово поінформувати про це відповідний орган досудового розслідування.

{Закон доповнено статтею 21-1 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-2. Використання та застосування спеціальних засобів

Спеціальним засобом є пристрій, прилад, предмет, спеціально виготовлений, конструктивно призначений і технічно придатний для захисту людини від ураження різними предметами (у тому числі зброєю), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи на предмети, що її оточують, а також засоби активної оборони, військова та спеціальна техніка, службові тварини.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право використовувати та застосовувати такі спеціальні засоби:

1) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо):

а) під час затримання особи, яка вчинила правопорушення;

б) під час конвоювання (доставляння) затриманої або заарештованої особи, у тому числі для забезпечення примусового видворення та реадмісії іноземців та осіб без громадянства;

в) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір військовослужбовцю чи працівнику Державної прикордонної служби України або намагається втекти;

г) якщо особа своїми небезпечними діями може заподіяти шкоду собі або іншим особам;

ґ) при проведенні процесуальних дій з особою у випадках, коли така особа може створити реальну загрозу своєму життю та здоров'ю або життю та здоров'ю інших осіб;

2) гумові та пластикові кийки, засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії для:

а) відбиття нападу на військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України, іншу особу та/або об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить злісну непокору законній вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України;

в) припинення порушення режиму державного кордону, прикордонного режиму, режиму у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України або режиму в контрольних пунктах в'їзду-виїзду;

3) електрошокові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії для:

а) відбиття нападу на військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України, іншу особу та/або об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб;

б) відбиття нападу тварини, яка загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

в) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить при цьому фізичний опір військовослужбовцю чи працівнику Державної прикордонної служби України;

г) затримання особи, яка вчинила злочин і намагається здійснити втечу;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається здійснити втечу після затримання;

д) затримання озброєної особи, яка погрожує застосувати зброю або інші предмети, що загрожують життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

4) засоби примусової зупинки транспортного засобу:

а) для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або намагається уникнути проходження контролю в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України, контрольному пункті в'їзду-виїзду, порушує встановлений в них режим, ігнорує вимоги дорожніх та/або інших інформаційних знаків, світлофорів та/або інших світлових сигналів щодо зупинки транспортного засобу;

б) якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

5) службових собак під час:

а) патрулювання;

б) поверхневої перевірки або огляду осіб, речей, товарів (вантажів), транспортних засобів;

в) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у незаконному перетинанні державного кордону України, порушенні режиму державного кордону, прикордонного режиму, режиму у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, режиму в контрольних пунктах в'їзду-виїзду або у вчиненні кримінального чи адміністративного правопорушення;

г) конвоювання (доставляння) затриманої або заарештованої особи;

г) охорони об'єктів Державної прикордонної служби України (у тому числі пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів);

д) відбиття нападу на особу та/або військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України, а також на об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб;

е) звільнення особи, незаконно позбавленої волі, та об'єктів, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службового транспортного засобу;

б) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу для:

а) відбиття нападу на військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України, іншу особу та/або об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця

тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або у разі наявності обґрунтованої інформації, що свідчить про можливість вчинення такого опору, або щоб змусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої волі, яка перебуває у приміщенні;

г) виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден;

ґ) перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення безпілотних повітряних суден та/або складових частин безпілотної авіаційної системи (безпілотного авіаційного комплексу);

д) освітлення місцевості, подання сигналу тривоги або виклику допомоги;

7) гранати, боєприпаси, пристрої, у тому числі малогабаритні підривні пристрої, для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень для:

а) затримання особи, яка не виконує законних вимог військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої волі;

в) руйнування перешкод і примусового відчинення та проникнення до об'єктів (у тому числі до публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, транспортного засобу тощо);

8) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів та прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб, жила та нежиле приміщення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину і намагається здійснити втечу;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається здійснити втечу після затримання;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосувати зброю та інші предмети, що загрожують життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

д) подання сигналу тривоги або виклику допомоги;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

е) відбиття групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людини;

ж) припинення групового порушення режиму державного кордону, прикордонного режиму, режиму у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України або режиму в контрольних пунктах в'їзду-виїзду;

9) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, для:

а) забезпечення маскуванню дій військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або у разі наявності обґрунтованої інформації, що свідчить про можливість вчинення такого опору, або для примушування такої особи до залишення території (транспортного засобу, будівлі, споруди, земельної ділянки), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої волі;

10) бронемашини без установленого на них штатного озброєння та інші спеціальні (спеціалізовані) транспортні засоби для:

а) відбиття групового нападу чи групового незаконного перетинання державного кордону України, порушення режиму державного кордону, прикордонного режиму, режиму у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України або режиму в контрольних пунктах в'їзду-виїзду;

б) примусової зупинки транспортного засобу, якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

в) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

г) звільнення шляху для руху військовослужбовців чи працівників Державної прикордонної служби України під час реалізації ними своїх повноважень у разі блокування напрямку їхнього руху іншими транспортними засобами, перешкодами тощо;

11) водні, повітряні, безпілотні повітряні судна для:

а) забезпечення здійснення заходів, спрямованих на забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні, зоні з особливим режимом використання повітряного простору (у тому числі під час реалізації попереджувальних, режимних, організаційних та інших заходів);

б) протидії транснаціональній організованій злочинності та іншій злочинній діяльності, що становить загрозу національній безпеці України;

12) засоби радіоелектронної протидії (радіоелектронного придушення) для:

а) забезпечення здійснення заходів, спрямованих на забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні (у тому числі під час реалізації попереджувальних, режимних, організаційних та інших заходів);

б) протидії злочинній діяльності, що становить загрозу національній безпеці України;

в) захисту об'єктів Державної прикордонної служби України (у тому числі пунктів пропуску (пункту контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів) та маскуванню дій військовослужбовців чи працівників Державної прикордонної служби України;

г) виявлення, припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден;

г) перехоплення сигналів дистанційного керування, пошкодження чи знищення безпілотних повітряних суден та/або складових частин безпілотної авіаційної системи (безпілотного авіаційного комплексу).

Військовослужбовцю та працівнику Державної прикордонної служби України заборонено:

1) наносити удари людині гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидати і відстрілювати гранати у натовп, повторно застосовувати їх у межах зони ураження в період дії таких речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в напрямку голови людини;

4) застосовувати засоби примусової зупинки транспортного засобу поза пунктом пропуску (пунктом контролю) через державний кордон України, контрольним пунктом в'їзду-виїзду для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

5) застосовувати кайданки більше двох годин безперервно або без послаблення їх тиску.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна правам та інтересам, які охороняються законом, є меншою за шкоду, яку вдалося відвернути.

Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані негайно повідомити (усно або письмово) свого начальника (керівника) про застосування спеціальних засобів, а у разі якщо внаслідок застосування спеціальних засобів особі було заподіяно тілесні ушкодження, каліцтво або смерть, начальник (керівник) повинен невідкладно письмово поінформувати про це відповідний орган досудового розслідування.

{Закон доповнено статтею 21-2 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-3. Використання та застосування вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки

Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

Зберігання, носіння, використання та застосування вогнепальної зброї та озброєння військовослужбовцями і працівниками Державної прикордонної служби України здійснюються після проходження ними спеціальної підготовки.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право застосовувати вогнепальну зброю для:

- 1) відбиття нападу на військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України у разі загрози їхньому життю чи здоров'ю;
- 2) захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
- 3) звільнення заручників або осіб, незаконно позбавлених волі;
- 4) відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), службовий транспортний засіб, військове майно, жиле та нежиле приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- 5) затримання особи під час вчинення нею злочинного діяння, відповідальність за яке передбачена законом, яка намагається здійснити втечу;
- 6) затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з використанням зброї та/або інших засобів, що створюють загрозу життю і здоров'ю людини, а також озброєної особи, яка погрожує застосувати зброю або інші предмети, що загрожують життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;
- 7) зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;
- 8) примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотного повітряного судна, яке здійснює політ у межах прикордонної смуги, над або поблизу кораблів, катерів і суден забезпечення Державної прикордонної служби України, об'єктів, що перебувають під охороною (у тому числі пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), з порушенням встановлених законодавством вимог;

9) недопущення спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою, якщо іншими способами та засобами неможливо припинити таку спробу;

10) запобігання викраденню повітряного судна особою, яка здійснює його викрадення, якщо іншими способами та засобами неможливо припинити таку спробу.

Вогнепальна зброя застосовується лише після здійснення попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір її застосування.

Попередження про намір застосування вогнепальної зброї може здійснюватися голосом та/або попереджувальним пострілом.

Вогнепальна зброя може застосовуватися без попередження:

1) для відбиття збройного нападу та/або вторгнення на територію України озброєних військових груп і злочинних угруповань;

2) для припинення збройних конфліктів і провокацій, відбиття нападу (надання допомоги при відбитті нападу) на прикордонні наряди, службовий транспортний засіб, літаки, вертольоти, кораблі, катери чи судна забезпечення Державної прикордонної служби України, об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів);

3) у разі раптового нападу із застосуванням зброї, бойової техніки, транспортного засобу або іншого засобу, що загрожує життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

4) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення злочинного діяння, відповідальність за яке передбачена законом, намагається здійснити втечу із застосуванням транспортного засобу;

5) у разі вчинення особою збройного опору;

6) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю;

7) у разі здійснення особою спроби скоротити визначену військовослужбовцем чи працівником Державної прикордонної служби України із вогнепальною зброєю в руках відстань до нього або службового транспортного засобу, літака, вертольота, катера, корабля чи судна забезпечення Державної прикордонної служби України, або до об'єктів, що перебувають під охороною (у тому числі пунктів пропуску (пунктів

контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), а так само доторкнутися до цієї зброї;

8) для знешкодження озброєних осіб чи осіб, стосовно яких наявна обґрунтована інформація про наявність у них зброї (інших засобів, використання яких загрожує життю і здоров'ю людини), коли попередження про застосування до них вогнепальної зброї створить реальну загрозу для життя і здоров'я військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

9) у разі затримання особи, яка не виконує законних вимог військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України про негайне здавання (покладення) зброї, вибухової речовини, вибухового пристрою або інших предметів, застосування яких може загрожувати життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб;

10) для примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотного повітряного судна, яке здійснює політ у межах прикордонної смуги, над або поблизу літака, вертольота, корабля, катера чи судна забезпечення Державної прикордонної служби України, об'єктів, що перебувають під охороною (у тому числі пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України, контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць тимчасового розташування підрозділів і прикордонних нарядів), з порушенням встановлених законодавством вимог.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право застосовувати вогнепальну зброю виключно з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу та/або опору.

Не допускається застосування вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки в напрямку території суміжної держави, крім випадків відбиття збройного нападу, відсічі і стримування збройної агресії, або вторгнення на територію України озброєної (військової) особи та/або групи осіб, збройних сил інших держав, припинення збройних провокацій, ведення вогню з території суміжної держави, а також відбиття нападу або припинення збройного опору особи та/або групи осіб, які незаконно перетинають чи намагаються незаконно перетнути державний кордон України.

Забороняється застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути заподіяно шкоду іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу, подолання збройного опору або у разі крайньої необхідності.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право взяти до рук вогнепальну зброю і привести її в готовність, якщо вважають, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання особи, стосовно якої у військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України виникла підозра у вчиненні нею злочинного діяння, відповідальність за яке передбачена законом, а також під час перевірки документів у такої особи військовослужбовець чи працівник Державної прикордонної служби України має право привести у готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги, виклику допомоги, здійснення попереджувального пострілу або для знешкодження тварини, яка загрожує (або існує висока імовірність здійснення твариною нападу) життю і здоров'ю військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України та/або інших осіб.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право застосовувати озброєння та бойову техніку для:

- 1) відбиття збройного нападу та вторгнення на територію України озброєних військових груп і злочинних угруповань;
- 2) припинення збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України, на межі з тимчасово окупованою територією України та у контрольованому прикордонному районі;
- 3) відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною (у тому числі пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України, контрольні пункти в'їзду-виїзду, місця тимчасового розташування підрозділів), прикордонні наряди, конвой, службовий транспортний засіб, вертоліт, корабель, катер чи судно забезпечення Державної прикордонної служби України, жилі та нежилі приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення з використанням транспортних засобів, броньованої техніки;
- 4) проведення спеціальних операцій, пов'язаних із знешкодженням озброєних осіб, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;
- 5) зупинки транспортного засобу, броньованої та бойової техніки під час запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного або

надзвичайного стану, якщо водій відмовляється виконати законну вимогу зупинитися;

б) виконання завдань територіальної оборони;

7) в інших випадках, передбачених законом.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України, які перебувають на кораблі (катері, судні забезпечення) чи борту повітряного судна Державної прикордонної служби України, застосовують вогнепальну зброю з дозволу командира відповідного корабля (катера, судна забезпечення), командира відповідного екіпажу повітряного судна.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України зобов'язані негайно усно або письмово повідомити свого начальника (керівника) про застосування (використання) вогнепальної зброї, а у разі якщо внаслідок застосування (використання) вогнепальної зброї особі було заподіяно тілесні ушкодження, каліцтво або смерть - начальник (керівник) повинен невідкладно письмово поінформувати про це відповідний орган досудового розслідування.

{Закон доповнено статтею 21-3 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-4. Застосування зброї кораблів, катерів та суден забезпечення Державної прикордонної служби України

Зброя кораблів, катерів та суден забезпечення Державної прикордонної служби України застосовується:

1) без попередження з метою:

а) відбиття збройного нападу та вторгнення на територію України озброєних військових груп і злочинних угруповань;

б) припинення збройних конфліктів та збройних провокацій;

в) відбиття нападу (надання допомоги для відбиття нападу) на кораблі, катери і судна забезпечення Державної прикордонної служби України, інші судна (у тому числі повітряні) під Державним Прапором України, а також на пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України;

г) припинення збройного опору;

г) примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотного повітряного судна поблизу або над кораблем, катером або судном забезпечення Державної прикордонної служби України;

д) проведення спеціальних операцій, пов'язаних із знешкодженням озброєних осіб, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;

2) після здійснення попереджувальних пострілів з метою:

а) затримання судна, що порушило законодавство про державний кордон України, її прилеглу зону або виключну (морську) економічну зону (у тому числі під час переслідування по гарячих слідах, що розпочалося у внутрішніх водах України, її територіальному морі, прилеглий зоні або виключній (морській) економічній зоні) у разі невиконання вимоги зупинитися, якщо судно намагається зникнути, а інші можливості для його зупинення вичерпані;

б) припинення ворожих дій суден щодо узбережжя України, підводних та надводних об'єктів України.

Зброя кораблів, катерів та суден забезпечення Державної прикордонної служби України може використовуватися для подання сигналу тривоги, виклику допомоги, здійснення попереджувальних пострілів.

Рішення про виконання попереджувальних пострілів приймає командир корабля, катера, судна забезпечення Державної прикордонної служби України залежно від обстановки, що склалася.

Попереджувальні постріли мають виконуватися у секторі, який забезпечує безпеку всіх об'єктів (суден), що перебувають у відповідному районі, з гарантованим невлучанням у ціль.

Дозвіл на застосування зброї після виконання попереджувальних пострілів командир корабля (катера, судна забезпечення) Державної прикордонної служби України одержує від командира (начальника), у підпорядкуванні якого він перебуває.

Отримання дозволу на застосування зброї у випадках, передбачених [пунктом 1](#) частини першої цієї статті, не потрібно.

{Закон доповнено статтею 21-4 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-5. Застосування озброєння повітряних суден Державної прикордонної служби України

Озброєння повітряних суден Державної прикордонної служби України застосовується:

1) без попередження з метою:

а) відбиття збройного нападу та вторгнення на територію України озброєних військових груп і злочинних угруповань;

б) припинення збройних конфліктів і збройних провокацій;

в) відбиття нападу (надання допомоги для відбиття нападу) на підрозділи, кораблі, катери, судна забезпечення та повітряні судна Державної прикордонної служби України, інших військових формувань та правоохоронних органів України, а також на пункти пропуску (пункти контролю) через державний кордон України або контрольні пункти в'їзду-виїзду;

г) припинення збройного опору;

г) примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна в зоні з особливим режимом використання повітряного простору;

д) проведення спеціальних операцій, пов'язаних із знешкодженням озброєних осіб, ліквідацією незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних та злочинних організацій;

2) після здійснення попереджувальних пострілів з метою:

а) затримання осіб, транспортних засобів, повітряних суден, морських (річкових) суден, які порушили законодавство України про державний кордон України, її прилеглу зону або виключну (морську) економічну зону (у тому числі під час переслідування по гарячих слідах, що розпочалося у внутрішніх водах України, її територіальному морі, прилеглий зоні або виключній (морській) економічній зоні) у разі невиконання вимоги зупинитися, якщо таке судно намагається зникнути, а інші можливості для його зупинення вичерпані;

б) припинення ворожих дій суден щодо узбережжя України, підводних та надводних об'єктів України.

Озброєння повітряних суден Державної прикордонної служби України може використовуватися для подання сигналу тривоги, виклику допомоги, здійснення попереджувальних пострілів.

Рішення про виконання попереджувальних пострілів приймає командир екіпажу (зовнішній пілот) повітряного судна Державної прикордонної служби України залежно від обстановки, що склалася.

Попереджувальні постріли мають виконуватися у секторі, який забезпечує безпеку всіх об'єктів (суден), що перебувають у відповідному районі, з гарантованим невлучанням у ціль.

Дозвіл на застосування озброєння після виконання попереджувальних пострілів командир екіпажу (зовнішній пілот) повітряного судна Державної прикордонної служби України одержує від командира (начальника), у підпорядкуванні якого він перебуває.

Отримання дозволу на застосування озброєння у випадках, передбачених [пунктом 1](#) частини першої цієї статті, не потрібно.

{Закон доповнено статтею 21-5 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-6. Застосування військовослужбовцями Державної прикордонної служби України зброї та бойової техніки під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України та в особливий період

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України у разі залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а також при виконанні завдань щодо участі в обороні держави в особливий період мають право застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку у встановлених для з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України порядку та випадках.

{Закон доповнено статтею 21-6 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 21-7. Підстави та порядок здійснення поверхневої перевірки

Поверхнева перевірка здійснюється щодо осіб, речей, товарів (вантажів) і транспортних засобів, які перебувають у контрольованому прикордонному районі, в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України або контрольному пункті в'їзду-виїзду, а саме:

- 1) у разі порушення особою чи спроби особи порушити прикордонний режим, режим у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, режим у контрольних пунктах в'їзду-виїзду або зашкодити інтересам національної безпеки України;
- 2) у разі перебування особи в межах прикордонної смуги без відповідного дозволу;
- 3) у разі наявності підстав вважати, що в транспортному засобі перебуває правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

4) у разі наявності підстав вважати, що в особи чи в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю і здоров'ю людини;

5) якщо транспортний засіб або річ особи є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходяться в місці, в якому могло бути вчинено правопорушення;

б) в інших випадках, передбачених законодавством або рішенням суду.

Поверхнева перевірка полягає у здійсненні візуального огляду особи, у тому числі проведенні по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, а також візуального огляду речей особи для перевірки наявності речей, обіг яких заборонено чи обмежено або які становлять загрозу життю і здоров'ю такої особи або інших осіб.

Поверхнева перевірка не здійснюється стосовно осіб, які відповідно до законодавства користуються правом недоторканності або мають дипломатичний імунітет.

Поверхнева перевірка здійснюється військовослужбовцями та працівниками Державної прикордонної служби України однієї статі з особою, стосовно якої проводиться така поверхнева перевірка. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-яка уповноважена посадова особа Державної прикордонної служби України, за умови використання спеціального приладу або засобу.

Поверхнева перевірка речей та/або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речей та/або транспортного засобу або візуального огляду вмісту особистих речей, салону, багажника, підкапотного простору транспортного засобу та вантажів (товарів та інших предметів), що переміщуються у такому транспортному засобі, без втручання в їх конструктивні особливості та без порушення цілісності пакування.

Під час поверхневої перевірки військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України мають право вимагати відкрити сумку, рюкзак, портфель, мішок чи інші засоби переміщення речей, капот, кришку багажника та/або двері салону транспортного засобу, показати вміст кишень одягу особи, стосовно якої проводиться перевірка, а особа зобов'язана показати, відповідно, вміст особистих речей, кишень, надати доступ до конструктивних елементів транспортного засобу, забезпечити відкриття капоту, кришки багажника та/або дверей транспортного засобу, причепу, вантажу (контейнера).

У разі виявлення в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення військовослужбовці та працівники Державної прикордонної

служби України повинні забезпечити їх схоронність та негайно повідомити (усно або письмово) про це свого начальника (керівника).

Поверхнева перевірка товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, здійснюється з урахуванням законодавства України з питань митної справи.

Проведення огляду транспортних засобів і вантажів під час прикордонного контролю здійснюється відповідно до [Закону України](#) "Про прикордонний контроль".

{Закон доповнено статтею 21-7 згідно із Законом [№ 1897-IX від 18.11.2021](#)}

Стаття 22. Сприяння органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань і громадян виконанню завдань Державною прикордонною службою України

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, їх службові і посадові особи в межах своїх повноважень сприяють Державній прикордонній службі України в охороні державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Державна прикордонна служба України має право для виконання покладених на неї завдань залучати до співробітництва на платній та безоплатній основі осіб за їх згодою, а також громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону у порядку, встановленому законами, що регулюють оперативно-розшукову діяльність та участь громадян в охороні державного кордону України.

Розділ V

ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 23. Правове становище особового складу Державної прикордонної служби України

Військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби), а також працівникам Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових повноважень можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, видаються службові та спеціальні посвідчення, а також відповідні знаки (жетони).

Законні вимоги і розпорядження військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових повноважень залучені до оперативно-службової діяльності, є обов'язковими

для виконання громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, посадовими і службовими особами.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України під час виконання покладених на них обов'язків керуються тільки законами, діють на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені [Конституцією](#) та законами України. Ніхто інший, за винятком уповноважених посадових осіб державних органів у передбачених Конституцією та законами України випадках, не вправі втручатися у законну діяльність військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України.

Ніхто не має права покласти на особовий склад Державної прикордонної служби України виконання завдань і обов'язків, не передбачених законами України.

З метою попередження корупції військовослужбовцям та працівникам Державної прикордонної служби України під час здійснення прикордонного контролю забороняється:

- 1) приймати будь-які предмети (речі) від будь-яких осіб та передавати предмети (речі) будь-кому, якщо інше не встановлено законодавством України;
- 2) надавати будь-кому інформацію про осіб, транспортні засоби, вантажі, що переміщуються через державний кордон або через контрольні пункти в'їзду - виїзду, якщо інше не передбачено законом;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1207-VII від 15.04.2014](#)}

- 3) надавати переваги в перетинанні державного кордону або в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї особам, транспортним засобам та вантажам, крім випадків, установлених законами;

{Пункт 3 частини п'ятої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1207-VII від 15.04.2014](#), [№ 1664-IX від 15.07.2021](#)}

- 4) мати будь-які особисті засоби зв'язку, що не належать Державній прикордонній службі України та не входять до предметів екіпірування прикордонного наряду;

- 5) [мати при собі грошові кошти понад розмір, встановлений центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.](#)

{Статтю 23 доповнено частиною згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

Зазначені особи зобов'язані на вимогу своїх прямих начальників або посадових чи службових осіб підрозділів внутрішньої безпеки надати можливість перевірити дотримання ними зазначених обмежень.

{Статтю 23 доповнено частиною згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

Втручання в діяльність Державної прикордонної служби України тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України мають право на носіння військової форми одягу із знаками розрізнення, зразки яких затверджуються відповідно до [Закону України](#) "Про військовий обов'язок і військову службу".

{Частина статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1014-V від 11.05.2007](#); в редакції Закону [№ 567-VIII від 01.07.2015](#)}

Використання військових звань, відзнак, форменого одягу, службових чи спеціальних посвідчень, знаків (жетонів) особою, яка не належить до особового складу Державної прикордонної служби України, тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Стаття 24. Правовий захист особового складу Державної прикордонної служби України

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, недоторканність особи, честь і гідність яких охороняються законом.

Недоторканність особи військовослужбовця, а також працівника Державної прикордонної служби України, який відповідно до його службових повноважень залучений до оперативно-службової діяльності, їх честь і гідність охороняються законом.

Привід, затримання та арешт і пов'язані з цим обшук, особистий огляд та огляд речей військовослужбовця, працівника Державної прикордонної служби України під час здійснення ним прикордонного контролю проводиться після закінчення несення ним служби або заміни його іншим військовослужбовцем чи працівником Державної прикордонної служби України, а у разі нагальної необхідності здійснити це невідкладно - лише в присутності уповноваженого представника органу охорони державного кордону.

{Статтю 24 доповнено частиною згідно із Законом [№ 1710-VI від 05.11.2009](#)}

Вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень щодо членів сімей військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

{Частина четверта статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 245-VII від 16.05.2013](#)}

Вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень щодо військовослужбовців або працівників Державної прикордонної служби України, які звільнилися зі служби чи з роботи, а також членів їхніх сімей, у зв'язку з їх попередньою службовою діяльністю, а так само і щодо особи, яка відповідно до закону бере участь в охороні державного кордону України, та членів її сім'ї тягне за собою відповідальність згідно із законом.

{Частина п'ята статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 245-VII від 16.05.2013](#)}

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України, які виконують завдання за кордоном, перебувають під захистом України.

Стаття 25. Соціальний захист особового складу Державної прикордонної служби України

Держава забезпечує соціальний захист особового складу Державної прикордонної служби України відповідно до [Конституції України](#), цього Закону та інших актів законодавства.

Пенсійне забезпечення військовослужбовців Державної прикордонної служби України здійснюється у порядку та у розмірах, встановлених [Законом України](#) "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

{Частина друга статті 25 в редакції Закону [№ 2505-IV від 25.03.2005](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 328-V від 03.11.2006](#)}

Військовослужбовці Державної прикордонної служби України користуються правовими і соціальними гарантіями відповідно до [Закону України](#) "Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", цього Закону, інших актів законодавства.

Соціальний захист працівників Державної прикордонної служби України забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю, якщо інше не передбачено трудовим договором.

Особовому складу Державної прикордонної служби України гарантується безоплатне медичне забезпечення, яке здійснюється в лікувально-профілактичних закладах Державної прикордонної служби України.

Діти загиблих під час виконання службових обов'язків військовослужбовців, а також працівників Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових повноважень були залучені до оперативно-службової діяльності, мають право вступу до навчальних закладів Державної прикордонної служби України поза конкурсом.

Стаття 26. Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців Державної прикордонної служби України та компенсаційної виплати у випадку заподіяння шкоди майну військовослужбовців і працівників Державної прикордонної служби України чи їх близьким родичам

{Назва статті 26 в редакції Закону [№ 328-V від 03.11.2006](#), із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 1014-V від 11.05.2007](#), [№ 5040-VI від 04.07.2012](#)}

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовця Державної прикордонної служби України здійснюється в порядку та на умовах, визначених [Законом України](#) "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

{Частина перша статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 328-V від 03.11.2006](#), [№ 1014-V від 11.05.2007](#); в редакції Закону [№ 5040-VI від 04.07.2012](#)}

{Щодо зупинення дії частини першої статті 26 на 2007 рік див. Закон [№ 489-V від 19.12.2006](#)}

У разі загибелі (смерті) військовослужбовця Державної прикордонної служби України під час виконання ним обов'язків військової служби за його сім'єю зберігається право на одержання жилого приміщення для постійного проживання.

{Статтю 26 доповнено частиною згідно із Законом [№ 328-V від 03.11.2006](#); в редакції Закону [№ 5040-VI від 04.07.2012](#)}

{Щодо зупинення дії частини другої статті 26 на 2007 рік див. Закон [№ 489-V від 19.12.2006](#)}

Шкода, заподіяна майну військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України чи його близьким родичам у зв'язку з виконанням ним обов'язків військової служби з безпосередньої охорони державного кордону України чи її суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні, компенсується в установленому законом порядку за рахунок коштів державного бюджету.

{Частина третя статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1014-V від 11.05.2007](#)}

Розділ VI

ФІНАНСУВАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 27. Фінансування діяльності Державної прикордонної служби України

Фінансування діяльності Державної прикордонної служби України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел, передбачених законодавством.

Пільги, компенсації та гарантії, передбачені цим Законом, надаються за рахунок і в межах бюджетних асигнувань на утримання відповідних бюджетних установ.

{Статтю 27 доповнено частиною другою згідно із Законом [№ 107-VI від 28.12.2007](#) - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [№ 10-рп/2008 від 22.05.2008](#)}

Стаття 28. Забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України

Забезпечення діяльності органів Державної прикордонної служби України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, через державне оборонне замовлення та закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Забезпечення озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами прикордонних загонів та загонів морської охорони, залучених відповідно до закону відповідними органами військового управління Збройних Сил України до прикриття державного кордону України, ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту, відсічі збройній агресії проти України, здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 28 доповнено новою частиною згідно із Законом [№ 2952-IX від 24.02.2023](#)}

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування сприяють Державній прикордонній службі України, її органам у розв'язанні житлових та інших соціально-побутових проблем, забезпеченні транспортними засобами і зв'язком. Державна прикордонна служба України звільняється від передачі місцевим державним адміністраціям або органам місцевого самоврядування частини житла, побудованого за рахунок цільових державних капітальних вкладень та інших коштів. Житло державного житлового фонду, що звільняється військовослужбовцями Державної прикордонної служби України, передається у встановленому порядку її відповідним органам для його повторного заселення.

Державна прикордонна служба України має службові приміщення та інші споруди, об'єкти охорони здоров'я, навчального, науково-дослідного, господарського та соціально-культурного призначення, службовий житловий фонд.

Майно, закріплене за центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органами Державної прикордонної служби України, її навчальними закладами, установами та організаціями, є державною власністю і належить їм на праві оперативного управління.

Розділ VII

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 29. Контроль Верховної Ради України за діяльністю Державної прикордонної служби України

Голова Державної прикордонної служби України систематично інформує Верховну Раду України про виконання Державною прикордонною службою України покладених на неї завдань, додержання законодавства, забезпечення прав і свобод людини та з інших питань.

Голова Державної прикордонної служби України щороку, не пізніше 1 березня, подає Верховній Раді України письмовий звіт про діяльність Державної прикордонної служби України.

{Частина друга статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1052-IX від 03.12.2020](#)}

Стаття 30. Контроль Президента України за діяльністю Державної прикордонної служби України

Контроль за діяльністю Державної прикордонної служби України здійснюється Президентом України відповідно до повноважень, визначених [Конституцією України](#).

Голова Державної прикордонної служби України систематично інформує Президента України, Раду національної безпеки і оборони України з основних питань діяльності Державної прикордонної служби України, а також щороку подає Президенту України письмовий звіт про діяльність Державної прикордонної служби України.

Стаття 31. Контроль за господарською і фінансовою діяльністю Державної прикордонної служби України

Контроль за господарською і фінансовою діяльністю Державної прикордонної служби України здійснюється в порядку, визначеному законами України.

Стаття 32. Нагляд за дотриманням законності в діяльності Державної прикордонної служби України

Нагляд за додержанням законності в діяльності Державної прикордонної служби України здійснюється в порядку, визначеному [Конституцією](#) та законами України.

Розділ VIII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття 33. Відповідальність особового складу Державної прикордонної служби України

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень, керуючись [Конституцією](#) і законами України, іншими нормативно-правовими актами та наказами прямих начальників. Наказ, який є явно злочинним, виконанню не підлягає. Посадові особи, які віддали такий наказ, несуть відповідальність і відшкодовують заподіяну внаслідок його виконання шкоду згідно із законом.

За протиправні дії чи бездіяльність військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України несуть відповідальність згідно із законом.

Військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України, які виконують свої обов'язки відповідно до наданих цим Законом повноважень, не несуть відповідальності за заподіяну не з їх вини іншим особам майнову шкоду. Така шкода у разі недоведення вини цих осіб

компенсується відповідно до законів за рахунок Державного бюджету України.

Стаття 34. Відповідальність за неправомірні дії, що перешкоджають реалізації повноважень Державної прикордонної служби України

Непокора або опір законним вимогам військовослужбовців та працівників Державної прикордонної служби України, неправомірне втручання в їх законну діяльність тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Розділ ІХ ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 серпня 2003 року, крім [частини другої](#) статті 6 цього Закону, яка набирає чинності з 1 січня 2005 року. До набрання нею чинності загальна чисельність Державної прикордонної служби України становитиме:

до 1 січня 2004 року - 45000 осіб, у тому числі 42000 військовослужбовців;

з 1 січня 2004 року - 48000 осіб, у тому числі 42000 військовослужбовців.

Загальна чисельність Державної прикордонної служби України протягом року з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року [№ 64/2022](#) "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року [№ 2102-ІХ](#), становитиме до 75000 осіб, у тому числі до 67000 військовослужбовців.

{Пункт 1 розділу ІХ доповнено абзацом згідно із Законом [№ 3656-ІХ від 24.04.2024](#)}

2. З набранням чинності цим Законом втрачають чинність:

1) [Закон України](#) "Про Прикордонні війська України" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 2, ст. 7; 1996 р., № 37, ст. 167; 1999 р., № 48, ст. 419; 2002 р., № 16, ст. 113, № 33, ст. 236);

2) [Закон України](#) "Про загальну структуру і чисельність Прикордонних військ України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 18, ст. 158; 2002 р., № 48, ст. 360);

3) [Постанова Верховної Ради України від 4 листопада 1991 року](#) "Про порядок комплектування, військового, матеріально-технічного і фінансового

забезпечення Прикордонних військ України" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 2, ст. 9, № 29, ст. 400; 1996 р., № 37, ст. 167);

4) [Постанова Верховної Ради України від 4 листопада 1991 року](#) "Про порядок введення в дію Закону України "Про Прикордонні війська України" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 2, ст. 8).

3. Державна прикордонна служба України є правонаступником Прикордонних військ України, створюється на їх основі, у тому числі матеріально-технічній базі, у межах штатної чисельності та фінансування за станом на 1 січня 2003 року.

4. До приведення у відповідність із Законом України "Про Державну прикордонну службу України" закони та інші нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.

5. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців після набрання чинності цим Законом привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України Л.КУЧМА

м. Київ

3 квітня 2003 року

№ 661-IV